

Tunezja - Przewodnik po rynku

I. Wiadomości ogólne	1
II. Gospodarka Tunezji	2
III. Ocena bieżącej sytuacji gospodarczej Tunezji i perspektywy	3
IV. Przepisy walutowe, system finansowo- bankowy, cła podatki i rynek pracy	10
V. Główne banki w Tunezji	12
VI. Polsko-tunezyjska wymiana handlowa	13
1. Rola przetargów i ich zasady	14
2. Targi i wystawy międzynarodowe	15
VII. Zakładanie firm w Tunezji	16
VIII. Użyteczne adresy	17
IX. Inne informacje	18

I. Wiadomości ogólne

Tunezja leży w Afryce północnej nad Morzem Śródziemnym (dostęp do morza 1300 km) i zajmuje powierzchnię 163,6 tys. km. kwadratowych (około połowa powierzchni Polski).

Granice/ Algieria (965km), Libia (459 km).

Klimat/ na północy kraju podzwrotnikowy, śródziemnomorski, z łagodnymi, deszczowymi zimami i gorącymi latami; na południu suchy, zwrotnikowy.

Ludność – 10,2 miliona, język – arabski (urzędowy) i francuski. Natomiast: angielski, niemiecki, włoski- znane są w bardzo małym kręgu ludzi bądź w nielicznych ośrodkach biznesowych.

Ustrój polityczny – republika, system prezydencki, podział administracyjny – 24 gubernatoraty

Stolica: Tunis, który wraz z miejscowościami przyległymi - Arianą i Ben Arous stanowi tzw Wielki Tunis

Pieniądz – dinar tunezyjski (TND) dzielony na 1000 milimów, miary – metr, kilometr, wagi – gram, kilogram, tona (w sprzedaży detalicznej niekiedy używane tradycyjne arabskie), czas – środkowoeuropejski, równy czasowi w Polsce.

Godziny pracy biur – 8.30-12.00 i 14.00-18.00, banków – 8.30-11.00 i 14.00-16.00, sklepów – 9.00-18.00 (niekiedy do 22.00), w miesiącu Ramadan (ruchomy względem naszego kalendarza) 9.00-15.00. Tydzień pracy odpowiadający europejskiemu – niedziela wolna.

Święta wolne w Tunezji:

- 1 stycznia – Nowy Rok
- 20 marca - Święto niepodległości
- 21 marca - Święto młodzieży
- 9 kwietnia - Święto Męczenników
- 1 maja - Święto Pracy
- 25 lipca - Święto Republiki
- 13 sierpnia - Święto kobiet
- 7 listopada - Święto Narodowe

Święta islamskie:

- Nowy Rok islamski
- Aid-el-Fitr (2 dni)
- Aid-el-Kebir (2 dni)
- Mouled (1dzień)

Wszystkie święta islamskie są ruchome

Najczęściej używane języki obce – francuski (niemal powszechnie), w mniejszym stopniu włoski i angielski

Transport – drogowy, kolejowy, morski i lotniczy (wewnątrz kraju), morski i lotniczy (w kontaktach z Europą), łączność – telefonia stacjonarna i dwie sieci GSM (Tunisie Telecom i Tunisijska), telefony alarmowe – 197 (policja), 190 (pogotowie ratunkowe), 198 (straż pożarna)

Przynależność do międzynarodowych organizacji politycznych i gospodarczych

Tunezja jest członkiem: ONZ, Ligi Państw Arabskich, Unii Afrykańskiej (sukcesorki Organizacji Jedności Afryki), jest członkiem GATT i jest członkiem założycielem Światowej Organizacji Handlu (WTO). Należy również do UMA – Unii Arabskiego Maghrebu, Światowej Organizacji Celnej, Międzynarodowej Organizacji Frankofonii, COMESSA - Wspólnoty Państw Sahelu i Sahary, CEEAO - Wspólnoty Ekonomicznej Państw Afryki Zachodniej.

II. Gospodarka Tunezji.

Posiadane złoża naturalne: ropa naftowa, gaz ziemny, fosforyty, rudy żelaza, ołów, sól, cynk.

Bilans energetyczny kraju:

Tunezja, w odróżnieniu do swoich sąsiadów Libii i Algierii jest importerem paliw netto. W 2006r. tunezyjska konsumpcja krajowa energii wynosiła 7,4 mln ton ekwiwalentu ropy naftowej (toe). Zużycie energii na głowę mieszkańca Tunezji jest niskie i wynosi jedynie 0,8 toe. Dla porównania wskaźnik ten dla USA wynosi 6 toe, a dla Francji 3 toe na głowę mieszkańca.

W tunezyjskiej konsumpcji energii dominują paliwa ropopochodne i gaz naturalny – z udziałami odpowiednio 50% i 47%. Na pozostałe paliwa to jest: koks, węgiel, energia słoneczna, wiatrowa i inne - przypada 3 % konsumpcji (zmienia się to na korzyść energii słonecznej) Średnioroczny wzrost konsumpcji paliw w Tunezji szacowany jest na 3-4%. Konsumpcja gazu naturalnego rośnie szybciej niż pozostałych paliw. Średnioroczny wzrost konsumpcji gazu naturalnego szacowany jest bowiem na 4-5% podczas gdy ropopochodnych na 2-3%. Udział największego konsumenta energii - to jest przemysłu w 2006r. wynosił 36%. Struktura konsumowanej przez niego energii finalnej to: 36% olej napędowy, 25% gaz naturalny (LNG), 21% elektryczność, 12% olej napędowy, 4% gaz z ropy naftowej (LPG), 1% koks i 1% nafta. Energia elektryczna w ponad 90% wytwarzana jest na bazie gazu naturalnego.

Produkcja sektora energetycznego Tunezji stanowi ekwiwalent 6,5 mln toe z czego 3,3 mln toe - to ropa naftowa, 2,5 mln toe - gaz naturalny a 0,7 mln toe - elektryczność.

Zasoby energetyczne Tunezji to ropa i gaz ziemny. Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych takich jak: energia wodna, słoneczna i wiatrowa jest jeszcze stosunkowo nieznaczne. Ocenia się, że produkcja krajowa pokrywa obecnie jedynie 46% zapotrzebowania energetycznego kraju. Najwyższy wskaźnik pokrycia zapotrzebowania produkcją lokalną ze wskaźnikiem 75% charakteryzuje gaz naturalny. Przeszło 50% zapotrzebowania na energię Tunezja uzupełnia importem. Tunezyjski import paliw w latach 2003 - 2006 wynosił odpowiednio 1,1 mld. USD, 1,3 mld. USD i 1,7 mld. USD i 2,1 mld USD. Ocenia się, że w średnim okresie czasu, ujemne dla Tunezji, saldo obrotów z zagranicą paliwami będzie się pogłębiać. W 2010 r. wynieść ma ono 8 mln toe. Stanowiąc ono będzie istotną pozycję w wydatkach importowych kraju.

Mając na uwadze powyższe, podjęto szereg decyzji i działań mających na celu zminimalizowanie negatywnych skutków rosnących wydatków związanych z pozyskiwaniem paliw. Są one określone w trzyletnim programie nowej strategii energetycznej Tunezji na lata 2005-2008 oraz w XI Planie Rozwoju Gospodarczego Tunezji na lata 2007-2011. Zakładają one:

- racjonalizację konsumpcji energii
- intensyfikację poszukiwań geologicznych rodzimych złóż surowców energetycznych
- zwiększenie potencjału rafinerii i rozbudowę sieci przesyłowej
- zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego przez zapewnienie dostaw surowców energetycznych z importu poprzez zawarcie w tym zakresie umów i kontraktów wieloletnich oraz rozbudowę potencjału składowego strategicznych zapasów paliw
- uruchomienie programów rządowych i linii kredytowych w bankach, celem promowania inwestycji w źródła energii odnawialnej (głównie energii słonecznej).

W trakcie negocjacji jest obecnie projekt budowy dodatkowego gazociągu z Libii. W fazie wstępnych dyskusji i rozważań jest również budowa w Tunezji elektrowni atomowej.

Większość przedsięwzięć w sektorze energetycznym Tunezji realizowana jest i będzie drogą przetargów. Informacje w tej sprawie umieszczane są systematycznie na stronie internetowej Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady RP w Tunisie (www.pologne.intl.tn) oraz w Portalu Promocji Eksportu (www.exporter.gov.pl).

Ze względu na bardzo korzystne warunki klimatyczne i konieczność oszczędności energii, Tunezja postawiła na opracowanie programów energooszczędnych i wykorzystanie energii odnawialnej (*energies renouvelables*).

Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych w Tunezji (energia wodna, słoneczna i wiatrowa) jest niewielkie, a możliwości ogromne, szczególnie jeśli chodzi o energię słoneczną. Prasa poświęca temu zagadnieniu bardzo dużo miejsca.

Liczne programy rządowe oraz korzystne linie kredytowe czołowych banków tunezyjskich promują aktywnie inwestycje w sektorze energii odnawialnej.

W programy rządowe promowania inwestycji w sektor „*energie renouvelable*” włączony został m.in. potentat państwowy STEG (państwowa spółka elektryczności i gazu) oraz jeden z największych banków w Tunezji- Attijari Bank, którego jednym z głównych udziałowców jest hiszpański bank SANTANDER.

Poprzez liczne programy korzystnych, preferencyjnych kredytów, Tunezja pragnie rozwijać sektor energetyczny właśnie poprzez energię odnawialną.

O ile w 2004 r. Tunezja posiadała 120 tys. m. kw. kolektorów słonecznych np. Grecja posiada 10-krotnie więcej takich kolektorów), o tyle w 2009 r. planuje się osiągnięcie liczby 500 tys. m. kwadratowych tych kolektorów.

Państwo tunezyjskie, promując tego rodzaju inwestycje odwołuje się do „kieszeni” swych obywateli, ale również do poczucia patriotyzmu (zainstalowanie 1 metra kwadratowego takiego kolektora to uchronienie środowiska przed emisją 350 kg gazu CO₂/rocznie).

Np. w rejonie Kairouan (duchowa stolica Tunezji), w ciągu niespełna dwóch lat, ponad 500 rodzin zainwestowało w zakup kolektorów słonecznych. Modne i ekonomicznie korzystne w Tunezji jest instalowanie kolektorów słonecznych do ogrzewania wody w basenach kąpielowych.

WPHI Tunis, biorąc udział w targach w Tunezji w latach 2005-2006 (stoisko informacyjne Ambasady RP w Tunisie) zebrał informacje od firm tunezyjskich poszukujących eksporterów urządzeń do pozyskiwania energii słonecznej z Polski.

Zapytania takie zostały wstawione przez placówkę do Portalu Promocji Eksportu Ministerstwa Gospodarki/PAILZ (www.exporter.gov.pl) oraz na stronę internetową WPHI Tunis. (www.pologne.intl.tn). Zapytania takie były przesyłane również do izb gospodarczych oraz bezpośrednio do producentów/eksporterów takich urządzeń.

WPHI Tunis zachęca firmy polskie do oferowania urządzeń-kolektorów słonecznych na rynek tunezyjski oraz do brania bezpośredniego udziału w targach budownictwa oraz w targach związanych z energią i elektrycznością (ogromna dynamika rozwoju tych sektorów).

III. Ocena bieżącej sytuacji gospodarczej Tunezji i perspektywy

Rok 2006 był rokiem ponownego przyśpieszenia wzrostu gospodarczego Tunezji (5,3% w stosunku do 4,2% w roku 2005). Na tle koniunktury światowej Tunezja prezentuje się korzystnie (wzrost gospodarczy na świecie - ok. 5%, w krajach UE - poniżej tej średniej, natomiast w krajach *emerging markets* - wzrost PKB przekracza 5%).

Nastąpił około 3% wzrost produkcji przemysłowej (ok. 30 % PKB) a wyniki rolnictwa (12,3% PKB) były nieco lepsze niż w roku ubiegłym (wzrost o 2,5%). Zanotowano spadek produkcji w sektorze włókienniczo-odzieżowym (ok. 28% PIB) o 3%, jako skutek silnej konkurencji tkanin i odzieży z Azji. W 2006 r. Tunezja pozostaje drugim eksporterem oliwy z oliwek i czwartym producentem na świecie w tym względzie. Produkt krajowy brutto Tunezji wyniósł prawie 41 mld TND.

Wysoką dynamiką wzrostu charakteryzowały się usługi, w tym szczególnie telekomunikacja, transport i turystyka. Jeśli chodzi o sektor turystyki (blisko 6% PKB), ilość turystów zwiększyła się o 2,7%

(liczba 6,6 miliona turystów) a o 6,3% wzrosły wpływy z turystyki. Wpływy z turystyki za 2006 osiągnęły 2,7 mld dinarów (1,7 mld EUR).

Na czele krajów najczęściej odwiedzających Tunezję są: Francja, Libia i Algieria.

Największy procentowy wzrost turystów zanotowano z: Rumuni, Rosji, Chin, Japonii, Turcji i z Polski. Największy spadek turystów zanotowano z takich krajów jak: Malta, Niemcy, Węgry, Słowacja i Hiszpania.

Wyższa niż w 2005r. była wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych (2004r. – 640 mln USD, 2005r.- 720 mln USD, 2006r. – 1mld USD). Uwzględniając ponadto prywatyzację Tunisie Telecom (2,25 mld USD za 35% akcji) i Banque du Sud (80 mln USD) wartość ta wyniosła w 2006 r prawie 3,5 mld USD. Wzrost w tym względzie był więc bardzo znaczny.

Dzięki racjonalnej polityce gospodarczej, Tunezja pozostaje w stanie makroekonomicznej równowagi. Potwierdzają to: dość niska i kontrolowana inflacja (4,2%), stabilny kurs dinara, bezpieczny, niewielki poziom deficytu budżetowego (3,2%), rosnące rezerwy dewizowe (8,4 mld USD, pokrycie na 160 dni importu).

Słabościami gospodarki tunezyjskiej są: wysokie i w zasadzie niemalejące bezrobocie (według oficjalnych danych na poziomie 14,2 %, według MFI – ok. 20%) rosnące zadłużenie przedsiębiorstw i ludności, niepokojąco wysoki dług publiczny, jak również wysoki i rosnący udział w budżecie państwa wydatków sztywnych. Istotne niedostatki występują również w tunezyjskim systemie rządzenia. Wyraza się to w wysokiej centralizacji, braku przejrzystości podejmowania decyzji, słabo jeszcze rozwiniętym systemie bankowym, nadmiernym zadłużeniu firm i ludności w bankach. Mimo tych słabości, możliwości adaptacyjne gospodarki okazały się dotychczas wystarczające do przezwyciężenia wpływu negatywnych czynników zewnętrznych i wewnętrznych takich jak: kryzys w turystyce, skokowy wzrost cen ropy naftowej na rynkach międzynarodowych oraz susza lat 2001-2003. Powyższe potwierdzają wysokie, jedne z najkorzystniejszych wśród krajów afrykańskich, notowania Tunezji w zakresie ryzyka handlowego, inwestycyjnego, oraz spłaty długu zagranicznego. Nie kwestionowane są pozytywne efekty dywersyfikacji gospodarki, rozwój infrastruktury (budowa autostrad) oraz osiągnięcia socjalne (wzrost stopy życiowej, rosnąca średnia wieku ludności, ochrona zdrowia, powszechne szkolnictwo). Bez większych zakłóceń realizowana jest liberalizacja wymiany towarowej zgodnie z Umową Stowarzyszeniową z UE i porozumieniami WTO. Jednakże od dwóch lat widoczne są obawy i wstrzeźliwość władz tunezyjskich w podejmowaniu decyzji reformujących gruntownie gospodarkę.

Powyższą opinię potwierdzają instytucje międzynarodowe takie jak MFI, BŚ, Forum Davos oraz wyspecjalizowane instytucje rankingowe. Uwaga ta odnosi się zarówno do oceny ryzyka inwestycyjnego, handlowego oraz spłaty zadłużenia zagranicznego. Oceny te są jednymi z najlepszych na kontynencie afrykańskim i bliskie notowaniom gospodarki polskiej. Tunezja uważana jest również za „tygrysa basenu Morza Śródziemnego”.

Forum Davos przyznało Tunezji pierwsze miejsce wśród krajów Afryki i Bliskiego Wschodu w zakresie konkurencyjności i 30-te na świecie w tym względzie. Tunezja wyprzedziła pod tym względem takie kraje jak: Portugalia, Malta, Słowacja, Włochy i Grecja. Inne kraje Maghrebu i tego rejonu są daleko za Tunezją (Maroko- 70), (Algieria –76) i Egipt –82.

Notowania znanych agencji ratingowych są zbliżone do notowań Polski.

Dlatego też, w ostatnim okresie odnotowano fakt wejścia z produkcją do Tunezji takich firm jak: Henkel, Benetton, Aubade (sektor tekstylny), Cahors (urządzenia elektryczne niskich napięć) i innych firm, np. z Emiratów Arabskich.

Tunezja jest liderem gospodarczym nie tylko wśród krajów Wielkiego Maghrebu ale także wśród krajów kontynentu afrykańskiego.

Udzielono w ostatnim czasie kilku koncesji na poszukiwania surowców (ropa, gaz, minerały).

Wokół budowanego nowego, największego w tym regionie lotniska międzynarodowego ENFIDHA (ok. 100 km na południe od Tunisu, przy autostradzie do Sousse) powstaje specjalna strefa ekonomiczna, ciesząca się dużym zainteresowaniem wśród inwestorów zagranicznych.

Po wielomiesięcznych negocjacjach z Emiratami Arabskimi, kraj ten zainwestuje ok. 14 mld USD w osuszenie i zagospodarowanie południowej części jeziora tuniskiego. W miejsce portu handlowego powstanie, w ciągu najbliższych kilkunastu lat, nowa dzielnica Tunisu. Będzie to kompleks mieszkalny, ale nie zabraknie kompleksów wypoczynkowo- rekreacyjnych i konferencyjnych.

Liczy się na dalszy rozwój wielu sektorów gospodarki i powstanie nowych miejsc pracy (ok. 150-200 tys.).

Jeden z dwóch największych ośrodków gospodarczych- bogaty region Sfax, w najbliższych kilkunastu latach przewiduje również duży rozwój gospodarczy, w związku z rozbudową miasta Sfax oraz budową nowoczesnej części miasta.

Wyniki w handlu zagranicznym Tunezji w 2006r. są dobre. Odnotowano wyraźny wzrost obrotów handlu zagranicznego. Eksport Tunezji w 2006 osiągnął wartość 20,5 mld TND wobec 18,6 mld TND w roku ubiegłym. Import towarów tunezyjskich w 2006 r. osiągnął wartość 21,3 mld TND wobec 18,9 Mld TND w roku ubiegłym. Pogłębił się zatem deficyt handlu zagranicznego.

W eksporcie, dużą dynamiką oznaczają się wyroby przemysłu elektromaszynowego, chemicznego oraz rolnictwa. Rok 2006 będzie drugim z kolei rokiem spadku eksportu odzieży tunezyjskiej.

W strukturze tunezyjskiego eksportu przeważają w dalszym ciągu: wyroby chemiczne, tekstylia, kable elektryczne, oliwki i pochodne.

W strukturze tunezyjskiego importu oprócz wyraźnego wzrostu udziału nośników energii na uwagę zasługuje wzrost importu inwestycyjnego. Nowym instrumentem, który zdecydowała się użyć Tunezja, mającym prowadzić do ograniczenia importu, było wszczęcie postępowania ochronnego przed nadmiernym przywozem wyrobów metalowych oraz produktów ze szkła (czerwiec). W obu przypadkach stwierdzono, że istotna część tego importu pochodzi z UE. Postępowania te nie zostały do chwili obecnej zakończone. Mając na uwadze niedostatki formalne i merytoryczne obu postępowań wątpliwe jest czy Tunezja w ich wyniku zdecyduje się na ustanowienie środków ochronnych.

Głównym i podstawowym partnerem gospodarczym Tunezji pozostają kraje UE na które przypada 64,3 % tunezyjskiego w importu i 76,6 % jej eksportu. W porównaniu z wynikami 2005r. udział importu tunezyjskiego z krajów UE spadł o 4,1 % a w eksporcie o 3,2%. Przeszło 75% obrotów z UE przypada łącznie na obroty z trzema krajami, największymi pod względem obrotów handlowych partnerami Tunezji: Francję (38%), Włochy (28%) i Niemcy (11%). Udział obrotów nowych członków UE z Tunezją w obrotach handlowych Tunezji pozostał nadal niewielki. Według danych tunezyjskich udział tych krajów w imporcie Tunezji wyniósł ok. 1,5 % a w eksporcie 1,2%. W rzeczywistości jest on jednak wyższy szczególnie po stronie eksportu tunezyjskiego. Istotna jego część realizowana jest bowiem za pośrednictwem krajów „ starej UE”. Na uwagę zasługuje, widoczny już w 2005r. oraz kontynuowany w 2006r. wzrost wymiany z krajami UMA. Obroty te zarówno po stronie eksportu jak i importu charakteryzowała dynamika wyższą niż średnia. W imporcie tunezyjskim wzrost ten wyniósł 71 % a w eksporcie 24%. Jednakże udział obrotów Tunezji z krajami tego ugrupowania nadal nie jest znaczny. W 2006r. wyniósł jedynie 7,5% . Jest to zatem mniej niż z trzecim partnerem z UE to jest Niemcami. Największym partnerem Tunezji z rejonu Maghrebu pozostaje Libia.

W budżecie na 2007r. przewiduje się, że wzrost gospodarczy będzie wyższy niż w 2006r. Wynieść ma on bowiem 6%, deficyt budżetowy ma kształtować się na poziomie 3,1% PKB, stopa inwestycji ma wzrosnąć o 0,4%. Wpływy z eksportu towarów i usług mają być wyższe o 9,2 % a wydatki na import o 8,4%. dług zagraniczny ma być zmniejszony z 51,7% PKB w 2006r. do poziomu 48,5% PKB w 2007r. a stopa inflacji ma spaść 0,7 % do poziomu 3,5%. Obok kontynuowanych celów strategicznych takich jak: walka z bezrobociem, podnoszenie konkurencyjności produkcji, zwiększanie eksportu oraz restrukturyzacja przemysłu tekstylno-odzieżowego, problemem palącym i priorytetowym staje się energetyka. Bez radykalnych zmian systemowych i zwiększenia własnego potencjału energetycznego realizacja ambitnych planów rozwojowych Tunezji (średnioroczny wzrost gospodarczy w przyszłym dziesięcioleciu) nie będzie możliwa. Niezbędne jest tu jak najszybsze powiązanie cen wewnętrznych paliw z cenami światowymi. Wewnętrzne tunezyjskie ceny paliw są zdecydowanie niższe od cen światowych. Również różnią się one swoją strukturą.

Utrzymanie takiego systemu cen wewnętrznych wymaga poważnych, corocznie rosnących, dotacji budżetowych. Sprawą pilną jest wprowadzenie rozwiązań skłaniających do racjonalizacji i zmiany struktury konsumpcji paliw. Podjęto w tym zakresie szereg strategicznych decyzji z budową elektrowni atomowej włącznie. W budżecie na 2007r. przewidziane są poważne środki na te cele. Nie ulega wątpliwości, że najtrudniejszym zagadnieniem będą nieuchronne podwyżki cen wewnętrznych energii. Uwaga ta dotyczy w szczególności podwyżki cen gazu, która dotknie również najbiedniejszych. Decyzje w tym zakresie będą miały zatem charakter polityczny, obarczone są bowiem poważnym ryzykiem niezadowolenia społecznego. Z drugiej strony zaniechanie zmian wewnętrznych cen paliw będzie destabilizować nie tylko budżet ale sprawi, że utrzymanie makroekonomicznej równowagi kraju będzie coraz trudniejsze.

Drugim palącym wyzwaniem jest restrukturyzacja przemysłu tekstylnego- odzieżowego . Od lat wyniki eksportu tunezyjskiego w znacznym stopniu zależne były od wyników przemysłu lekkiego, a w szczególności odzieży. W sektorze tym zatrudnionych jest bowiem 210 tys. osób a jego udział w globalnym eksporcie Tunezji jest bowiem bardzo wysoki i wynosi rzędu 30%. Pełna liberalizacja międzynarodowego handlu tekstyliami i odzieżą, która nastąpiła z dniem 01.01.2005r. otworzyła rynek UE dla konkurencji azjatyckiej, w tym chińskiej. Stanowi to obecnie bardzo poważne zagrożenie dla eksportu tunezyjskiego. Remedium niewystarczającym jest, wprowadzona od 1 sierpnia 2006r. wielostronna kumulacja pochodzenia towarów w układzie UE, EFTA, Tunezja i Turcja, o co Tunezja zabiegała od dłuższego czasu. Poprawić to może jedynie nieznacznie konkurencyjność tunezyjskiej odzieży na rynku unijnym. Spadek produkcji i eksportu odzieży w 2006r. stanowi jednoznaczne tego potwierdzenie. Nawet najlepsze wyniki turystyki i rolnictwa nie będą w stanie rekompensować ubytków wynikających ze spadku eksportu tekstyliów i odzieży. Restrukturyzacja przemysłu tekstylnego-odzieżowego polegać ma na zmianie jego profilu produkcyjnego. Dotychczasowa specjalizacja Tunezji, szycie odzieży z powierzonych materiałów, staje się ona coraz mniej konkurencyjna. Niezbędne jest jak najszybsze przejście do produkcji własnej gotowego wyrobu. Wymaga to nie tylko zmiany kwalifikacji personelu ale również poważnych inwestycji. Dlatego też dla Tunezji strategicznymi obszarami są obecnie inwestycje w tym zagraniczne, prywatyzacja oraz zmiany systemowe. Bez zmian systemowych, a w szczególności decentralizacji i zwiększenia przejrzystości podejmowania decyzji Tunezja nie będzie bowiem wystarczająco atrakcyjna dla kapitału zagranicznego. Od ich skłonności do inwestowania w Tunezji, w istotnym stopniu będzie zależeć powodzenie nie tylko restrukturyzacji przemysłu lekkiego ale również podniesienie konkurencyjności całej gospodarki.

Odrębnym tematem jest prywatyzacja gospodarki, której tempo, w ostatnich latach wyraźnie spadło, a udział sektora prywatnego w gospodarce jest niezadowalająco niski. Według oficjalnych szacunków w 2006r. sektor prywatny uczestniczył w tworzeniu dochodu narodowego w 72,6 %, a w inwestycjach jedynie w 56,5% . Zgodnie z założeniami XI Planu Rozwoju Tunezji na lata 2007-2011 prywatyzacja ma zostać przyśpieszona czego efektem ma być zwiększenie udziału sektora prywatnego w tworzeniu PKB do 75,4% w inwestycjach do 63,5% a w eksporcie do 88,2%.

Projekcja rozwoju gospodarki tunezyjskiej na lata 2007-2011 oraz 2012-2016. jest bardzo ambitna. Zakłada ona bowiem:

- a) osiągnięcie już w 2009r. poziomu życia obywateli w wysokości właściwej dla krajów o najwyższych wskaźnikach w tym zakresie,
- b) podwojenie dochodu narodowego na głowę mieszkańca (w 2016r. ma wynieść on 6.200 USD).
- c) zredukowanie stopy bezrobocia z 14% obecnie do 10% w 2016r.

Realizacja tych założeń będzie zależała nie tylko od konsekwencji w ich realizacji ale również od rozwoju ekonomicznej i politycznej sytuacji międzynarodowej. Z całą pewnością czynnikiem istotnym i determinującym będą wewnętrzne zmiany społeczne w tym nastroje społeczeństwa, które z jednej strony jest coraz lepiej wykształcone i oczekuje coraz większej liberalizacji z drugiej zaś tkwi nadal w tradycji islamu.

Realizacja poprzednich planów rozwoju Tunezji, w tym również ostatniego X planu na lata 2002-2006 wskazuje, że regułą jest, iż projekcja rozmija się, i to zazwyczaj in minus, z rzeczywistością. Przykładowo dziesiąty plan przewidywał, że średnioroczny wzrost gospodarczy, w latach 2002-2006 wyniesie 5,5% podczas gdy osiągnięte będzie jedynie 4,6%. Udział inwestycji w dochodzie narodowym miał wzrosnąć do 25,7% a w 2006r. wyniesie on jedynie 22,2%. Szczególnie duże rozbieżności widoczne są w obszarze bezrobocia. W dziesiątym planie zakładano jego spadek z 15% do 13,2% podczas gdy w 2006r kształtować się będzie na poziomie 14%.

Najniższym stopniem niepewności obciążona jest realizacja pierwszego celu. Stosując wskaźnik poziomu rozwoju społecznego ONZ (opierający się na trzech głównych wskaźnikach: dochodu narodowego na głowę mieszkańca, przeciętnego trwania życia i poziomu wykształcenia społeczeństwa) według danych za 2003r. Tunezja oceniana była na 0,753 (w skali do 1,0) w klasyfikacji, która wskaźnik powyżej 0,8 traktuje jako właściwą dla krajów najwyższej grupy. Uwzględniając tempo wzrostu gospodarczego Tunezji, poziom opieki zdrowotnej oraz szkolnictwa jest wysoce prawdopodobne, że w 2009r. Tunezja przekroczy wskaźnik 0,8 i będzie zaliczana do grupy krajów charakteryzujących się wysokim poziomem życia obywateli.

Podwojenie dochodu narodowego przez Tunezję w latach 2007-2016 jest celem o wiele trudniejszym do spełnienia. W latach 1995-2006 podwoiła ona swój dochód narodowy, jednakże by powtórzyć ten wynik, w okresie 2007-2016, wskaźnik wzrostu gospodarczego winien się kształtować na poziomie średniorocznym 6,5%- 7%. Biorąc pod uwagę, że w ostatnich pięciu latach wskaźnik wzrostu dochodu narodowego Tunezji nie przekraczał średnio 5% oraz, że w XI planie zakłada się, iż w latach 2007-2011 wyniesie 6,1% a w latach 2012-2016 kształtować się będzie na poziomie 6,5% przewidziane podwojenie dochodu narodowego jest wysoce wątpliwe. Dodatkowo XI plan opiera się na założeniach wysoce optymistycznych. Dotyczy to wysokiego przyśpieszonego wzrostu: inwestycji (w tym zagranicznych i prywatnych), produkcji przemysłowej, w tym szczególnie podniesienia wydajności pracy przemysłów przetwórczych – nośników nowoczesności oraz usług. Bez zmian systemowych, zarówno ekonomicznych jak i politycznych, w przeprowadzeniu których władza nie wykazuje determinacji, realizacja tego celu jest wątpliwa. Tym bardziej, że nie sprzyja temu koniunktura światowa, w tym wysokie ceny paliw i surowców oraz rosnąca konkurencja szczególnie azjatycka na rynkach międzynarodowych.

Zakładana redukcja bezrobocia wydaje się celem najtrudniejszym do realizacji. Redukcja bezrobocia do poziomu 10%, w 2016r wymaga tworzenia rocznie 92 tysięcy nowych miejsc pracy. Biorąc pod uwagę, że w ostatnich latach tworzono ich średniorocznie 75 tysięcy oznacza to wzrost o ponad 22%. Zadanie to jest teoretycznie wykonalne. Jednakże przy jego realizacji pojawią się na rynku pracy poważne niedostatki zarówno po stronie podaży jak i popytu. Po stronie podaży głównym problemem jest nie odpowiadająca zapotrzebowaniu struktura kształcenia. Po stronie popytu warunkiem absorpcji tak poważnych nadwyżek siły roboczej są odpowiednio duże inwestycje w szczególności zagraniczne i prywatne.

Dla współpracy gospodarczej z zagranicą istotne znaczenie ma przewidywane doprowadzenie do wymienialności dinara tunezyjskiego. Proces ten ma odbywać się stopniowo, drogą sukcesywnego rozszerzania uprawnień dewizowych. Liberalizacja ma dotyczyć, w pierwszej kolejności operacji bieżących dokonywanych przez eksporterów.

Partnerstwo Euro - Śródziemnomorskie oraz Układ Stowarzyszeniowy (wszedł w życie 01.03.1996r.) określają ramy współpracy UE-Tunezja. Układ Stowarzyszeniowy dotyczy współpracy w szeregu dziedzinach: obrotu towarowego, zakładania przedsiębiorstw, świadczenia usług, płatności, obrotu kapitałowego, konkurencji oraz współpracy w dziedzinach: finansowej, społecznej i kulturalnej. Zgodnie z Układem realizowany jest proces asymetrycznej liberalizacji wymiany towarowej mający się zakończyć 01.01.2008r. Już obecnie widać, że nie potwierdziły się początkowe obawy, iż liberalizacja ta będzie dla Tunezji niekorzystna. Przeciwnie, w ciągu ostatnich ośmiu lat wymiana towarowa UE-Tunezja podwoiła się (z 7,5 mld EUR do 14,7 mld EUR). Równocześnie stopa pokrycia importu tunezyjskiego eksportem wzrosła z 80,6% do

85,8%. Nastąpiła wyraźna poprawa struktury eksportu tunezyjskiego do UE. Polegała ona nie tylko na wzroście udziału towarów przemysłowych, ale również towarów zaawansowanej technologii, takich jak kable samochodowe i lotnicze oraz sprzęt elektroniczny.

Układ Stowarzyszeniowy UE-Tunezja przewiduje również konwergencje w obszarach funkcjonowania państwa w tym szczególnie administracji publicznej. Chodzi tu w pierwszym rzędzie o unowocześnienie metod i organizacji pracy administracji w obszarach objętych Umową. Mając powyższe na uwadze UE uruchomiła specyficzne programy pomocy technicznej, których celem jest modernizacja publicznych instytucji tunezyjskich np. służb celnych, weterynaryjnych i fitosanitarnych.

Od 1992r. UE udziela Tunezji wsparcia finansowego w formie funduszy pomocowych współfinansujących modernizację jej gospodarki i sfery socjalnej (finanse, polityka konkurencji, otoczenie biznesu, cło, prywatyzacja, szkolnictwo, doskonalenie zawodowe, ubezpieczenia zdrowotne, porty, telekomunikacja). Ze środków unijnych finansowano również programy: modernizacji przemysłu, unowocześnianie sektora prywatnego (ten ostatni adresowany głównie do małych i średnich przedsiębiorstw) oraz modernizacja przemysłów: rolno-spożywczego i tekstylny - odzieżowego. Funkcjonujący od br. system Taiech przeznaczony jest na finansowanie pomocy technicznej i doradztwa przy implementacji *l'acquis* wspólnotowego do tunezyjskiego systemu prawnego. Uruchomiony on został w ramach programu dobrego rządzenia (media i wymiar sprawiedliwości). Realizacja tego programu stanowi istotny test dla przyszłości współpracy UE-Tunezja.

W 2006 wartość unijnych środków pomocowych postawionych do dyspozycji Tunezji wyniosła 90mln EUR kwota ta, pod względem swej wysokości, jest drugim, po rekordowym 2002r. (92,9 mln EUR), rocznym wsparciem udzielonym Tunezji w ramach programu Meda. Łącznie w okresie 1995-2006, w ramach programu Meda UE przyznała Tunezji środki pomocowe w wysokości 946 mln EUR z czego 352 mln EUR w okresie 2002-2006. W latach 1995-2006 z tych środków Tunezja absorbowwała 658 mln EUR, z czego w latach 2002-2006 405 mln EUR. Współpraca finansowa UE – Tunezja będzie rozszerzona o nowe obszary. Począwszy od 01.01.2007r.

działa bowiem nowy instrument finansowy, który zastąpił program Meda. Przyjęte przez Komisję Europejską zasady funkcjonowania nowego instrumentu finansowego określiły budżet Komisji UE na te cele na lata 2007 –2010 w wysokości łącznej 5.621 mld EUR. Alokacja pomocy będzie uzależniona od postępu szeroko pojętych procesów integracyjnych z UE. Jest to jeden z istotnych elementów polityki sąsiedztwa UE, która od 01.01.2007 liczy 27 członków. Chodzi tu o intensyfikację dialogu i współpracy z sąsiadami od Rosji na północnym wschodzie i Maroko na południowym zachodzie. Fakt objęcia nowym instrumentem finansowym większej ilości krajów, niż to miało miejsce w przypadku programów Meda, podobnie jak i rozszerzenie UE, został przyjęty w Tunezji z niepokojem. Nie mniej strategiczny plan sąsiedztwa negocjowany oddzielnie z każdym krajem został przyjęty przez Tunezję w 2005r. Przed jego przyjęciem powołano siedem nowych podkomitetów : rynku wewnętrznego, przemysłu-handlu i usług, transportu - środowiska i energii, badań- inowacyjności, rolnictwa i rybołówstwa, prawa i bezpieczeństwa oraz praw człowieka.

Komitety te poza ostatnim podjęły prace i stanowią platformę dialogu w ramach polityki sąsiedztwa. W dialogu tym w obszarze gospodarczym priorytetami będą:

liberalizacja tunezyjskiego systemu ekonomicznego i unowocześnienie zarządzania decentralizacja, reforma urzędów i finansów publicznych w tym podatków oraz funkcjonowania służb celnych, podniesienie konkurencyjności gospodarki, modernizacja przemysłu, poprawa warunków dla inwestycji prywatnych oraz prywatyzacja. W zakresie dobrego rządzenia kluczowymi pozostają :

demokratyzacja, konsolidacja państwa prawa oraz reforma wymiaru sprawiedliwości.

Zważywszy, że strefa wolnego handlu UE-Tunezja ma być utworzona najpóźniej w 2010r. niezbędne jest pilne zreformowanie państwa a w szczególności służb publicznych i administracji. Jednakże od 2004r. widoczne jest wyhamowywanie procesu reform.

Najwyższy czas by deklarowana wola polityczna władz tunezyjskich znalazła potwierdzenie w decyzjach organizacyjnych i kadrowych, a negocjacje dotyczące nie uzgodnionych jeszcze obszarów nabrały tempa. Tymczasem negocjacje w sprawie liberalizacji importu towarów czułych nie przyniosły od ponad roku istotnych efektów.

Podobna sytuacja jest w dziedzinie liberalizacji zakładania przedsiębiorstw i świadczenia usług. Współpraca Ambasady z Przedstawicielstwem Komisji UE w Tunisie układa się dobrze. Regularnie, przeciętnie raz w miesiącu, organizowane są spotkania radców ekonomicznych. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt otwartości Przedstawicielstwa zarówno w zakresie udostępniania materiałów jak i konsultacji.

Istnieją konkretne plany całkowitej integracji „piątki „ krajów Magrebu (UMA).

W 2006 r. odbyła się kolejna konferencja ministrów tych krajów w Tunisie, na której dyskutowano szczegółowo zagadnienia integracji w postaci unii walutowej, a następnie unii gospodarczej. Na przeszkodzie stoją jednak różne zaawansowania procesów liberalizacji gospodarek, różne są także stopnie zintegrowania krajów UMA z krajami UE.

W 2006 r. powstały w Tunisie dwa banki, pomyślane jako banki regionalne na kraje Magrebu i jest to bardzo ważny krok w kierunku integracji krajów UMA.

Poważnym krokiem w tym kierunku jest także prywatyzacja dużego banku tunezyjskiego Banque du Sud i wejście akcjonariuszy z Maroka i Hiszpanii (Attijari Bank).

Największym partnerem dla Tunezji jest Libia.

W drugiej połowie 2006 r. obydwa kraje postanowiły że obywatele Libii przebywający w Tunezji mogą płacić w walucie libijskiej i vice versa. Jednakże, Libia postanowiła również, że żaden eksport do tego kraju nie może mieć miejsca, jeśli firma zagraniczna (tunezyjska także) nie będzie miała w Libii swego przedstawiciela. Powyższe utrudni w pewnym stopniu lub ograniczy eksport do Libii via Tunezja.

Udział krajów UMA (Mauretania, Maroko, Algieria, Libia, Tunezja) w obrotach z Tunezją jest niewielki i nie przekracza 5-6%.

Poniżej, dla lepszego zobrazowania głównych danych makroekonomicznych, kilka tabel

kurs średnioroczny:

1 TND= 0,752 USD

1 TND= 0,598 EUR

dochód narodowy Tunezji *per capita*:

Rok	2003	2004	2005	2006	2007 (prognoza)
TND	3.137	3.367	3.531	3.798	4.082

eksport wg. sektorów 2006 r. w MTND

	MTND	%
Towary	15.400,0	75
Usługi	5.153,5	25
Łącznie	20.553,5	100

eksport towarów w cenach stałych 2006 r. w MTND

	MTND	%
towary	15.400	100,0
Rolnictwo i agrobiznes	4.980	32,3
Art.	3.800	24,7

chemiczne		
energetyka	1.600	10,4
Tekstyliia, skóra	1.595	10,4
Sektor mechaniczny i elektryczny	2.320	15,0
inne	1.105	7,2

eksport usług w rozbiciu na działy w MTND

	MTND	%
Usługi	5.153,5	100,0
turystyka	3.185,0	61,8
transport	1.690,1	32,8
inne	278,4	5,4

Inwestycje w poszczególne sektory gospodarki

	MTND	%%
Rolnictwo i ryb.	912,5	10,1
Przemysł przetwórczy	1.095,0	12,1
Przemysł nie-przetwórczy	1.276,0	14,1
transport	1.400,0	15,4
komunikacja	643,0	7,1
turystyka	330,0	3,6
Urządzenia użyteczności publicznej	932,5	10,3
Inne	2.476,0	27,3
Ogółem	9.065,0	100,0

inwestycje w latach jako % PKB

2003	23,4
2004	22,6
2005	22,2
2006	22,2
2007	22,6

Źródło: Ministerstwo Rozwoju i Współpracy z Zagranicą Tunezji

IV. Przepisy walutowe, system finansowo- bankowy, cła, podatki i rynek pracy

Polityka dewizowa.

Bieżąca wymienialność dinara tunezyjskiego (od 1993 r.) stanowi duży krok naprzód w kierunku zniesienia przeszkód w kontroli dewizowej. Transfery związane z regulowaniem

płatności zagranicznych oraz transfery związane z cesją lub likwidacją zainwestowanych kapitałów są wolne.

Przepisy prawa tunezyjskiego, z pewnymi istniejącymi restrykcjami, pozwalają swobodnie inwestować kapitałowi zagranicznemu w gospodarkę tunezyjską. Inwestycje w projekty nowe mogą być realizowane bez problemu, z wyjątkiem przedsiębiorstw eksportujących mniej niż 80% swojej produkcji, zaangażowanych w działalność usługową i handlową i wówczas gdy kapitał zagraniczny przekracza 50 % - pozwolenie wydaje Komisja Inwestycji Zagranicznych. Bez pozwolenia, firmy zagraniczne mogą nabyć od partnera tunezyjskiego do 50% udziału. Posiadanie ponad 50% udziału w kapitale przez osobę/inwestora zagranicznego wymaga zgody Komisji Inwestycji.

Polityka inicjowania i przyciągania inwestycji zagranicznych i liberalizacja ekonomii tunezyjskiej, związana jest z otwartością tego kraju na rynki zagraniczne.

Eksport i import towarów są wolne, za wyjątkiem listy towarów objętych listą ustaloną przez ministra handlu (farmaceutyki, środki transportu i niektóre inne).

Towary eksportowane i importowane mogą być poddane kontroli technicznej, na zgodność z normami krajowymi i międzynarodowymi (lista ustalana jest dekretem).

Kontrola służ celnych polega na sprawdzeniu autentyczności i zgodności dokumentów, ewentualne analizy (w tym analizy próbek). W przypadku eksportu w ramach wygranego przetargu- kontrola towaru z wymaganiami przedstawionymi w zeszycie przetargowym (cahier de charge).

Banki w Tunezji:

Banki tunezyjskie nadzorowane przez bank centralny stanowią system bankowy, który obejmuje:

- 13 banków handlowych
- 8 banków rozwoju/banki inwestycyjne
- 2 banki komercyjne
- 8 banków off-shore

Bank centralny nadzoruje również firmy leasingowe i fundusze inwestycyjne.

Od 1997 bank centralny wdrożył szereg programów konsolidacji i modernizacji banków.

Wdrożone zostały również programy oszczędności kosztów bankowych, poprawy efektywności działania oraz programy naprawcze (poprawa wskaźników, uporanie się z problemem złych kredytów itd.).

Czołowymi bankami w Tunezji są:

- o Société Tunisienne de Banque (STB)
- o Banque de l' Habitat Tunis
- o Banque Internatioanle Arabe de Tunisie (BIAT)
- o Citibank Tunisie
- o Union Bancaire Pour le Commerce et l' Industrie (grupa BNP)
Tunis International Bank
- o Union Internationale de Banques (grupa Société Générale)
- o Attijari Bank (grupa Santander, Hiszpania)

Bankami polskimi, najbardziej zainteresowanymi współpracą z Tunezją są: Bank Pekao S.A., BGŻ Bank, Bank PKO i Citi Bank Handlowy.

Cło w Tunezji wynosi od zera do kilkunastu procent, przy czym od 2008, w wyniku podpisanej Konwencji Tunezji z Unią Europejską cło praktyczne będzie zniesione, ponieważ Umowa ta przewiduje utworzenie strefy wolnego handlu i ścisłej współpracy w szerokim zakresie pomiędzy Tunezją a UE.

Spośród pięciu krajów UMA (Mauretania, Maroko, Algieria, Tunezja i Libia) jedynie Tunezja podpisała taką umowę z UE.

W wyniku wejścia życie umowy stowarzyszeniowej pomiędzy Tunezją a Unią Europejską, której celem jest stworzenie strefy wolnego handlu, Tunezja corocznie, od 1 stycznia 1998r., systematycznie obniża stawki celne na towary pochodzące z UE. Dlatego też przy przywozie do Tunezji towarów unijnych płacone jest niższe cło niż przy przywozie towarów z innych krajów. W przypadku Polski różnica ta wynosiła niekiedy 40 pkt. procentowych.

Od maja 2004 roku, od chwili uzyskania przez Polskę członkostwa w UE, polskie towary przywożone do Tunezji są traktowane jak towary unijne i korzystają z preferencji udzielonych na mocy traktatu stowarzyszeniowego. Stwarza to wyjątkowo sprzyjające okoliczności dla eksportu polskich towarów do Tunezji.

Od stycznia 2008 Tunezja - w myśl w/w porozumienia powinna zlikwidować cła importowe na większość importowanych towarów.

Zainteresowanych powyższym informujemy, że po otrzymaniu od Państwa kodu taryfy celnej (PCN, 8 cyfr), WPHI w Tunisie przekaże Państwu informacje odnośnie poziomu stawek celnych obowiązujących w roku bieżącym, już po uzyskaniu przez Polskę członkostwa. Nasz adres: e-mailowy: weh@planet.tn

Podatki CIT i PIT

Podatek od firm wynosi 35% lub 10% w przypadku firm z sektora rolnego i rybołówstwa. Podatek nie może być niższy od wartości stanowiącej 0,5% obrotów. Niemniej jednak, podatek minimalny nie może przekraczać 1000 dinarów- w przypadku firm z 10% podatkiem i 2000 dinarów – w przypadku firm płacących 35% podatek.

Wszystkie typy spółek podlegają opodatkowaniu.

Spółki typu joint-venture nie mają jakiegoś szczególnego statusu fiskalnego. Naliczenie podatku odbywa się na zasadzie współdziałania i zależy od typu spółki.

Porozumienia antytrastowe w Tunezji nie są reglamentowane.

Polska i Tunezja podpisały Umowę o Unikaniu Podwójnego Opodatkowania.

Podatki typu PIT Skala podatków PIT przedstawia się następująco:

dochód do kwoty 1500TND – stawka zerowa
dochód od 1501 TND – 5000 – stawka 15%
dochód od 5001 TND-10000 - stawka 20%
dochód od 10001 TND – 20000- stawka 25%
powyżej 20000 – stawka 30%

Wizy pobytowe i pozwolenia na prace:

Wszystkie osoby zagraniczne, chcące uzyskać pobyt w Tunezji na okres poniżej 3 miesięcy powinny ubiegać wizę w Ambasadzie Tunezji swojego kraju.

Osoby na pobyt dłuższy w Tunezji mogą ubiegać się o pobyt roczny, z możliwością przedłużania w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Tunezji. Otrzymanie karty pobytu uzależnione jest od wcześniejszego posiadania wizy pracy (visa de travail).

Małżonka lub dzieci posiadacza karty pobytowej mogą towarzyszyć posiadaczowi, a współmałżonek może ubiegać się o kartę pobytu niezależnie.

Wydanie karty pobytu współmałżonkowi odbywa się niezależnie od sytuacji małżonka.

Osoby ze strefy UE lub z krajów z którymi Tunezja podpisała stosowną konwencję są zwolnione z obowiązku ubiegania się o wizę.

Wydanie karty biznesowej nie-tunezyjczykom uwarunkowane jest posiadaniem odpowiedniego kapitału, kompetencji oraz musi zaistnieć sytuacja istnienia korzyści dla Tunezji.

System ubezpieczeń społecznych.

Istnieją trzy niezależne systemy ubezpieczeń społecznych

- system prywatny

- system niezależny
- system publiczny

Tunezja posiada dwustronne konwencje dwustronne w zakresie ubezpieczeń społecznych z ośmioma państwami (bez Polski).

Kodeks wspierania inwestycji przewiduje, iż państwo tunezyjskie może wziąć na siebie od 50 do 100% składek na ubezpieczenia społeczne, w przypadku inwestycji ważnych dla państwa.

V. Polsko-tunezyjska wymiana handlowa.

Polsko-tunezyjska wymiana handlowa notuje stałą tendencję zwyżkowa od wielu już lat.

Na początku lat 90-tych eksport polskich towarów odnotowano na poziomie 6-7 mil. USD. rocznie.

W roku 2006 odnotowano eksport polskich firm do Tunezji na poziomie blisko 42 mln. USD, co daje zadawalającą dynamikę (ponad dwukrotny wzrost (rok 2006/2005))

Praktyczne wskazówki dla polskich firm - eksporterów do Tunezji:

Dalszy, dynamiczny wzrost eksportu polskich towarów na rynek tunezyjski uzależniony jest od wielu lat od dwóch bardzo ważnych czynników:

- . udziału polskich firm w przetargach państwowych
- . udziału bezpośredniego polskich firm w międzynarodowych targach i wystawach w Tunezji
- . udziału polskich firm w akwizycjach na rynku tunezyjskim (przy aktywnej pomocy naszego WPHI).

Oferta handlowa oraz dokumenty eksportowe

Oferta handlowa - wymagana jest w formie dokumentu *facture proforma/proforma invoice*.

Oferta powinna być złożona na bazie co najmniej FOB port polski, a najlepiej CIF Tunis. Władze tunezyjskie wymagają z reguły wyszczególnienia kosztów transportu zarówno na fakturze proforma jak i na fakturze ostatecznej.

Jeśli kontrakt nie przewiduje inaczej, dokumenty eksportowe prezentowane do banku to:

3 faktury handlowe-ostateczne, specyfikacja, lista skrzyń oraz świadectwo pochodzenia i w szczególnych przypadkach świadectwo fitosanitarne.

Rynek tunezyjski jest szczególnie wyczulony na prawidłowo sporządzoną ofertę handlową (fakturę proforma).

Oferta powinna być sporządzona na bazie FOB port polski/CIF Tunis, Incoterms 2000.

Oferty sporządzone na bazie FCA i Ex Works nie są akceptowane przez potencjalnych importerów, którzy nie zgadzają się brać na siebie gestii transportowej z innego kontynentu.

Nie jest również akceptowana płatność z góry, co wynika z przepisów banku centralnego Tunezji.

W ofercie i w kontrakcie należy do maksimum precyzować wszystkie klauzule (np. m.in. podział kosztów bankowych pomiędzy strony).

Należy również unikać przesyłania dokumentów eksportowych poza bankami- powyższe może narazić importera na kłopoty ze jego władzami.

Oferty powinny być sporządzone w języku francuskim (niekiedy może być możliwość również po angielsku).

Co jest bardzo ważne -należy unikać stawiania firmie pytań o sposób zapłaty jeszcze przed złożeniem przez eksportera oferty handlowej.

Firmy polskie poszukują dystrybutorów na tutejszym rynku. Jednakże należy mieć na uwadze fakt, że znalezienie kompetentnego przedstawiciela na ten rynek lub bądź także na rynki krajów ościennych i udzielenie mu wyłączności na pewien okres czasu również jest korzystnym rozwiązaniem dla eksportera, ponieważ rzadko zdarza się firma zainteresowana importem dużej ilości towaru na własny rachunek, a następnie poszukiwaniem nabywców tego towaru.

Zasady organizowania przetargów:

WPHI Tunis jest stałym abonentem serwisu ogłaszanych przetargów w Tunezji, które następnie zasilają (poprzez nasze działanie) Portal Promocji Eksportu zarządzany przez Ministerstwo Gospodarki i PAIZ (www.eksporter.gov.pl). Przetargi te wprowadzane są przez naszą placówkę również na stronę internetową WPHI Tunis (www.pologne.intl.tn).

Przetargi ogłaszane w Tunezji są ważne z reguły około 6-8 tygodni, a WPHI rozsyła wiadomości, jeśli chodzi wyłącznie o przetargi otwarte, międzynarodowe, nie wymagające dużych opłat w postaci wadium.

Koszt nabycia zeszytu przetargowego waha się w granicach 30-50 TND (1 USD = ca 1,3 TND).

Niektóre firmy ogłaszające przetargi udostępniają zeszyt przetargowy gratis (np. koleje tunezyjskie i Tunis Air).

WPHI zachęca firmy polskie do udziału w przetargach i jeśli nie wygrywa się przetargu łatwo i za pierwszym razem, oferent staje się znany firmie ogłaszającej taki przetarg i szanse rosną w przypadku następnego przetargu.

Zeszyt przetargowy oferenci polscy mogą nabywać poprzez swoich przedstawicieli w Tunezji lub poprzez WPHI wpłacając równowartość za zeszyt przetargowy w Ministerstwie Gospodarki (telefon do MG: 00 22 693 52 57). Należy również opłacić z góry w MG koszty szybkiej poczty.

Zgodnie z przepisami regulującymi sprawy przetargów w Tunezji.

Otwarcie kopert z ofertami przetargowymi odbywa się w dwóch fazach. Otwarcie koperty z ofertą techniczną, a następnie koperty z ofertą handlową.

Bardzo wiele przetargów, poza kosztami związanymi z zakupieniem dossier przetargowego (często materiały przetargowe są gratis), nie wymaga ani wadium ani gwarancji dobrego wykonania kontraktu.

Z reguły materiały przetargowe oraz składane oferty przetargowe wymagają znajomości języka francuskiego (rzadko języka angielskiego).

Wymaganą formą płatności jest najczęściej inkaso dokumentowe, płatne at sight lub 60-90 dni od wysyłki towaru, bądź akredytywa dokumentowa płatna at sight bądź 60-90 dni od dostawy.

Ilość ogłaszanych przetargów międzynarodowych w skali roku waha się w granicach 300-400.

Z reguły wymaganymi dokumentami, poza ofertą techniczną i handlową są następujące dokumenty:

- deklaracja własna lub dokument, że oferent nie jest bankrutem
- deklaracja własna lub dokument, że oferent nie jest dłużnikiem podatkowym w swoim kraju
- deklaracja honorowa, że oferent nie będzie używał niedozwolonych środków wpływu na komisję przetargową.

Targi i wystawy międzynarodowe w Tunezji.

W Tunezji obowiązuje 2-letni cykl międzynarodowych imprez wystawienniczo-targowych.

WPHI zaleca współpracę z trzema organizatorami międzynarodowych imprez wystawienniczo-targowych na rynku naszego działania:

Foire International de Sfax,
Avenue Habib Bourgiba, 3000 Sfax
Telephonne 00216 74 228 770
Fax 00216 74 296 527
e-mail : m.g@foire-sfax.com

Sogefoires International
Tunis-Charguia
Tel. 00216 71 787 933
Fax 00216 71 786 226
e-mail : promofaires@e-worldfairs.com

Foires Intern. de Kram (Tunis)
Tel 00216 71 730 111
Fax 00216 71 730 666
e-mail : itf.com@kram.com.tn

Nasze biuro od wielu już lat uczestniczy z reguły w 3 takich imprezach międzynarodowych, poprzez stoisko informacyjne.

Targi w Tunezji mają taką specyfikę, że najwięcej wystawców obecnych jest z krajów Maghrebu, Francji, Włoch i Niemiec.

Partnerzy tunezyjscy, w ostatnim okresie, poszukują firm, z którymi mogliby współpracować na zasadzie ścisłego partenariatu (kooperacja).

Nasz WPHI jest do Państwa dyspozycji, jeśli chodzi o uzyskanie wszystkich dokumentów rejestracji na targach jako wystawca.

Koszt jednego metra kwadratowego powierzchni targowej waha się w granicach 100 -130 dinarów (80-100 USD). Do tego należy dodać koszt wynajęcia mebli, ewentualnie montażu i demontażu stoiska oraz koszt napojów i słodczy.

Zakładanie firm w Tunezji.

Jeśli chodzi o zakładanie firm w Tunezji, odpowiednikiem polskiej organizacji PAIIZ w Tunezji jest organizacja:

The Foreign Investment Promotion Agency- FIPA
Rue Salaheddine El Ammami
Centre Urbain Nord-1004 Tunis
Tel. 00216 71 751 124
Fax 00216 71 231 400
e-mail : amkada.fipa@mdci.gov.tn

organizacja ta służy ogólną pomocą w przypadku zainteresowania Tuneżą, jako miejscem do inwestowania.

Natomiast, jeśli firma polska zainteresowana jest konkretną inwestycją, wówczas instytucją na roboczo współpracującą ze strony państwa tunezyjskiego są następujące organizacje państwowe:

Agence de Promotion de l' Industrie (API)
63, Rue de Syrie, 1002 Tunis Belvedere
tel. 00216 71 792 144 ; fax 00216 71 105 520
e-mail : bstp@api.com.tn
(jeśli chodzi o inwestycje przemysłowe)

APIA (Agence de Promotion des Investissements Agricoles)
62, Rue Alain Savary, 1003 Tunis
tel 00216 71 771 300, fax 00216 71 796 453
prom.agri@apia.com.tn
www.tunisie.com/APIA/
(jeśli chodzi o inwestycje w rolnictwie)

Office National du Tourisme Tunisien- ONTT
51, Avenue de la Liberté, 1002 Tunis-Belvedere
tel. 00216 71 784 455 ; fax 00216 71 350 297

(jeśli chodzi o inwestycje w sektor hotelarsko-turystyczny)

Ministère du Commerce et de l' Artisanat
Tunis
Telefon 00216 71 890 263, fax 00216 71 792 420

(jeśli chodzi o inwestycje w sektor usług handlowych)

ważne:

w sektorze przemysłu firma zagraniczna może w 100% należeć do podmiotu zagranicznego, natomiast w sektorze usług, musi być partner tunezyjski.

W Tunezji Istnieją dwie wolne strefy ekonomiczne.
na północy-region Bizerty
na południu- region Zairis

Strefa dla korzystnego inwestowania znajduje się również wokół budowy nowoczesnego wielkiego lotniska Enfidha (ok. 100 km na południowy-zachód od Tunisu). Strefa ta posiada dobrze rozbudowaną infrastrukturę bardzo ważną z punktu widzenia inwestora. Budowa lotniska potrwa ok. 2 lata. Początkowo, będzie przyjmowało 5-7 mln turystów, a docelowo 20 mil. Pasażerów rocznie. Posiadając zatem 9 lotnisk klasy międzynarodowej, Tunezja może być zaliczona do grupy krajów z rozwiniętą infrastrukturą portów lotniczych.

Inne ważne adresy instytucji zaangażowanych w sprawy eksportu i importu:

Banque Centrale de Tunisie
8, Rue Hedi Nouria, 1001 Tunis
tel 71 340 588, fax 00216 71 789 189
www.bct.gov.tn
e-mail : boc@bct.gov.tn

Centre de Promotion des Exportations- CEPEX
Centre Urbain Nord 1080, Tunis 1080
tel. 00216 71 234 200/fax 00216 71 23 73 25
tél. 216 71 23 71 14
e-mail : info@cepex.nat.tn
Site Web : www.cepex.nat.tn

Union Tunisienne de l' Industrie et du Commerce
Et de l' Artisanat - UTICA
103, Avenue de la Liberté , 1002 Tunis
tel. 00216 71 791 098, 71 781 343
www.utica.org.tn

Chambre de Commerce et de l' Industrie de Tunis
1, Rue des Entrepreneur, 1000 Tunis, tel. 00216 71 350 300
fax 00216 71 454 744
www.ccitunis.org.tn
e-mail : ccitunis@planet.tn

Chambre de Commerce et de l' Industrie du Centre
Rue Chedli Khaznafar, 4000 Sousse
Tel 00216 73 225 044, fax 73 224 227

Chambre de Commerce et de l' Industrie du Nord-Est
46, Rue Ibn Khaldoun, 7000 Bizerte
tel 00216 72 432 445, fax 72 432 379
www.ccibizerte.org.com

Chambre de Commerce et de l' Industrie de Sfax
10, Rue Tahar, Sfax 3000
tel ; 00216 74 296 120, fax 74 296 121
www.ccls.org.tn

Chambre de Commerce et de l' Industrie du Nord-Ouest
Beja, 9000, Rue Hedi Chaker
Tel 00216 78 456 261, fax 78 455 789
www.ccino.org.tn

Podatek VAT (TVA)

Najczęściej stosowaną stawką VAT jest stawka 18%,.
Przy cleniu towarów występuje jeszcze opłata za czynności celne – 3% wartości towaru oraz niekiedy podatek 1-2% na ochronę środowiska, na fundusz konkurencyjności itp.
Od 2008 roku, w myśl umowy pomiędzy Tunezją a UE zniesione zostaną cła na większość towarów importowanych przez Tunezję.

Wynajęcie pomieszczeń na biuro.

Koszt wynajęcia 4-5 pokojowej willi w rejonie nadmorskim na obrzeżach Tunisu (Kartagina, Sidi Bou Said, La Marsa, Gamarth) - począwszy od 500 dinarów .
Podobnie kosztuje wynajęcie takiej willi w cichych willowo-biurowych strefach (El Menzah, Belveder, El Manar).

Polityka dewizowa.

Bieżąca wymienialność dinara tunezyjskiego (od 1993 r.) stanowi duży krok naprzód w kierunku zniesienia przeszkód w kontroli dewizowej. Transfery związane z regulowaniem płatności zagranicznych oraz transfery związane z cesją lub likwidacją zainwestowanych kapitałów są wolne.

Przepisy prawa tunezyjskiego, z pewnymi istniejącymi restrykcjami, pozwalają swobodnie inwestować kapitałowi zagranicznemu w gospodarkę tunezyjską. Inwestycje w projekty nowe mogą być realizowane bez problemu, z wyjątkiem przedsiębiorstw eksportujących mniej niż 80% swojej produkcji, zaangażowanych w działalność usługową i handlową i wówczas gdy kapitał zagraniczny przekracza 50 % - pozwolenie wydaje Komisja Inwestycji Zagranicznych. Bez pozwolenia, firmy zagraniczne mogą nabyć od partnera tunezyjskiego do 50% udziału. Posiadanie ponad 50% udziału w kapitale przez osobę/inwestora zagranicznego wymaga zgody Komisji Inwestycji.

Polityka inicjowania i przyciągania inwestycji zagranicznych i liberalizacja ekonomii tunezyjskiej, związana jest z otwartością tego kraju na rynki zagraniczne. Tunezja stosuje liczne zachęty podatkowe, celem stworzenia firm z przewagą eksportu w strefach dużego bezrobocia, z położeniem akcentu na sektor agrobiznesu.

Polityka przyciągania inwestycji bezpośrednich wyłącza takie sektory jak:

sektor finansowy
sektor paliwowy
usługi i handel

W w/w sektorach nie występują zachęty państwa do inwestowania w Tunezji.

Wolne strefy ekonomiczne w Tunezji

Działalność wolnych stref ekonomicznych w Tunezji regulowana jest Ustawa 92/81 z 2.08.1992 r.

W chwili obecnej działają trzy takie strefy:

Bizerta – północna Tunezja

Zarzis – południowa Tunezja

Strefa budowy największego lotniska międzynarodowego w Tunezji – Enfidha (100 km na południe od Tunisu).

W tych strefach, inwestor korzystać może z licznych ulg, polegających na odliczeniach od dochodu lub zysku podlegającym opodatkowaniu.

Chodzi zarówno o działalność produkcyjną, usługi jak i działalność handlową.

Z ulg korzystać mogą zarówno firmy pracujące całkowicie na eksport (minimum 80% produkcji przeznaczonej na eksport) jak i firmy z mniejszym udziałem eksportu..

W przypadku inwestycji zagranicznych w Tunezji istnieje możliwość zatrudnienia 4 osób z kadry zarządzającej, a system ubezpieczenia społecznego może być inny niż system tunezyjski.

Najbardziej rozpowszechnione rodzaje spółek w Tunezji to:

- a) spółka typu S.A. (co najmniej 7 akcjonariuszy i kapitał nie mniejszy niż 50 tys. dinarów)
- b) spółka SARL (odpowiednik polskiej spółki z o.o., co najmniej dwóch udziałowców, kapitał od 10-50 tys. dinarów)
- c) spółka komandytowa
- d) spółka jawna (dwóch lub więcej udziałowców)
- e) zarejestrowana spółka jawna (nie jest konieczny akt założenia spółki, a jedynie wymagana jest rejestracja w rejestrze handlowym).

Inne informacje.

Tunis – centrum regionalne i światowe biznesu, inwestycji i handlu. Gigantyczny projekt inwestycyjny realizowany przez Sama Doubaï z Emiratów Arabskich dotyczący osuszenia znajdującego się na południe od Tunisu jeziora i terenów przyległych (836 ha) i konstrukcji nowego miasta zintegrowanego urbanistycznie z Tunisem. Wysokość inwestycji wynosić będzie 14 miliardów dolarów , a przewidziany okres wykonania minimum 10 lat. Utworzonych zostanie 8 – 9 tys. miejsc pracy. Ekonomisci przewidują dodatkowy wzrost PIB o 0,6% rocznie, co stanowi 10% wzrostu przewidzianego XI Planem Rozwoju. Projekt obejmuje konstrukcje luksusowych rezydencji mieszkalnych, wieżowców od 20 do 60 pięter przeznaczonych na biura, siedziby przedsiębiorstw off-shore, apartamentów mieszkalnych o wysokim standardzie , mega centrum handlowe, budowę jednego lub dwóch luksusowych hoteli, portu jachtowego, obiektów turystycznych, wypoczynkowych i sportowych, kawiarni, restauracji, sal konferencyjnych. W nowo powstałych obiektach będzie zamieszkiwać od 300 do 400 tys. mieszkańców stałych lub przyjezdnych oraz znajdzie pracę około 130 tys. pracowników stałych i sezonowych.

Sfaks – drugie pod względem wielkości centrum gospodarcze i naukowe Tunezji zamieszkałe jest przez około 1 mln obywateli (około 10% populacji zamieszkującej jedynie 5% powierzchni krajowej). Posiada około 2300 jednostek przemysłowych (20% zasobu przemysłowego kraju) działających w sektorze rolno- spożywczym, tekstylnym i odzieżowym, skórnym i obuwniczym oraz 20 instytucji uniwersyteckich mogących przyjąć 50 tys. studentów. W sektorze rolniczym Sfaks dostarcza 35 % produkcji krajowej jajek, 31% oliwy, 25% migdałów i 25% owoców morza. Na Sfaks przypada 70% eksportu produktów z rybołówstwa i 40% wymiany handlowej z Libią. Obecnie w trakcie realizacji jest projekt pod patronatem Prezydenta Tunezji „TAPARURA” dotyczący transformacji północnego nadbrzeża Sfaksu niezagospodarowanego dotychczas ze względu na duże zanieczyszczenie środowiska ściekami przemysłowymi. Nadbrzeże na długości 3 km przekształcone będzie w plażę, a na obszarze 260 ha odzyskanych z morza powstanie dzielnica miejska stanowiąca przedłużenie centrum Sfaksu. Przewidziane jest powstanie obiektów mieszkaniowych (dla 22 tys osób), wypoczynkowych, handlowych i usługowych otoczonych pasmem zieleni. Dla rozwoju turystyki biznesowej i wypoczynkowej przewidzianych jest 4 700 kwater z 2 600 miejscami noclegowymi.